

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-169>

УДК 657.631

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АУДИТОРСЬКИХ ПРОЦЕДУР ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У СТАНІ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

INTERRELATIONSHIP BETWEEN AUDIT PROCEDURES AND INFORMATION SUPPORT FOR THE AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS OF INSOLVENT COMPANIES

Вовк Віктор Вікторович

здобувач освітньо-наукового ступеня PhD,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8969-3543>

Vovk Viktor

Vadym Hetman Kyiv National Economic University

Статтю присвячено дослідженню двостороннього зв'язку між інформаційним забезпеченням аудиту та аудиторськими процедурами в умовах неплатоспроможності підприємств. Узагальнено підходи вітчизняних і міжнародних дослідників до трактування інформаційного забезпечення, розкрито його роль у формуванні достатніх і прийнятних аудиторських доказів відповідно до вимог МСА 500. Обґрунтовано необхідність розгляду аудиту як циклічного процесу, в межах якого інформація не лише визначає характер процедур, а й трансформується під впливом їх виконання. Розроблено авторську теоретичну модель двостороннього взаємного впливу інформаційної бази і аудиторських процедур, що є актуальною для аудиту підприємств-банкрутів. Сформульовано напрями подальших досліджень щодо формалізації циклічної моделі та оцінки достатності доказів.

Ключові слова: інформаційне забезпечення аудиту; аудиторські процедури; аудиторські докази; циклічність аудиту; неплатоспроможність підприємства; якість інформації; оцінка ризиків.

The article addresses the relevance of improving the informational foundations of auditing in situations of enterprise insolvency, where the reliability, completeness and consistency of data are often impaired. The purpose of the study is to reveal the bidirectional relationship between information support and audit procedures and to substantiate the need to conceptualize auditing as a cyclical and adaptive process under conditions of financial instability. The research methodology is based on comparative analysis, structural and logical generalization and elements of theoretical modelling, which together make it possible to identify patterns of interaction between the informational environment and the sequence, depth and direction of audit procedures. The study demonstrates that the informational base of the audit not only determines the content and intensity of the auditor's actions but is also continuously modified as a result of their implementation. This creates an iterative mechanism in which new evidence generates further informational needs, while accumulated findings transform the development of professional judgment throughout the audit engagement. The results include the conceptualization of a cyclical model of audit development that reflects this mutual influence and clarifies how the auditor's reasoning evolves in response to changes in the informational environment of an insolvent enterprise. The practical value of the article lies in providing a theoretical basis for improving audit planning, optimizing evidence-collection processes and enhancing the reliability of conclusions formed under uncertainty. The proposed approach can support auditors in determining the necessary information volume, adjusting procedures to the actual condition of the enterprise and strengthening the quality of decision-making in crisis management practices. Directions for further research include formalizing the model mathematically, determining the minimum information set necessary for reliable conclusions and developing criteria for evaluating the sufficiency and quality of audit evidence.

Keywords: information support for audit; audit procedures; audit evidence; audit cyclicity; enterprise insolvency; information quality; risk assessment.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання характеризуються зростанням кількості підприємств із ознаками неплатоспроможності. Для таких суб'єктів господарювання особливо важливим є проведення аудиту фінансової звітності, який забезпечує достовірність управлінських рішень і дає змогу об'єктивно оцінити їхню санаційну спроможність.

Ефективність аудиту значною мірою визначається станом інформаційного забезпечення та раціональністю застосування аудиторських процедур у процесі його формування. Саме рівень інформаційної бази зумовлює достовірність отриманих аудиторських доказів, тоді як результати виконання процедур, своєю чергою, впливають на її обсяг, структуру та зміст.

Такий двосторонній зв'язок формує динамічну систему взаємного впливу, у межах якої кожен етап аудиту створює інформаційне підґрунтя для наступного.

Отже, між аудиторськими процедурами та інформаційним забезпеченням формується циклічний взаємозв'язок, який потребує наукового осмислення. У цьому контексті доцільним є дослідження особливостей циклічної взаємодії інформаційного забезпечення та процедур аудиту фінансової звітності підприємств, що перебувають у стані неплатоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання інформаційного забезпечення аудиту та аудиторських процедур розглядається багатьма дослідниками, однак здебільшого їхній зв'язок описується лінійно. Манько Н. Ф. [1] акцентує увагу на динамічному формуванні інформаційної бази на кожному етапі та впливі її якості на професійне судження аудитора. Дослідження Дубініної М. В. [4], Козаченко Л. А. [4], Костирко А. Г. [4], Проскуріної Н. М. [3], Рудницького В. С. [2] та інших авторів здебільшого зосереджені на традиційній моделі аудиту, де інформаційне забезпечення розглядається як результат застосування процедур, що не враховує зворотного впливу нових даних на перебіг перевірки.

Мних Є. В. та співавтори [5] систематизують інформаційно-аналітичні підходи до оцінки якості доказів. Процес отримання аудиторських доказів аналізують в своїй роботі Будько О. В. [13], Лола В. О. [13].

Стецюк Л. С. [8] досліджує проблеми та оцінку стану інформаційного забезпечення підприємства. Глушук О. М. [9] вивчає

його особливості саме для неплатоспроможних підприємств. Битківська А. В. [14], Петрик О. А. [14] підкреслюють роль аудиту фінансової звітності до та після реалізації заходів відновлення платоспроможності підприємства банкрута.

Міжнародні стандарти аудиту (далі – МСА) [6] уточнюють критерії достатності та належності доказів, але не розкривають механізмів їх циклічного формування.

Зарубіжні моделі PDCA [12], петля зворотного зв'язку (feedback loop) [11], аудиторський цикл (audit cycle) та безперервний аудит (continuous auditing) [10] підкреслюють ітеративність і циклічність управлінських та інформаційних процесів, проте не описують безпосереднього двостороннього впливу між інформаційною базою та аудитом.

Це засвідчує наявність наукової прогалини, що потребує розроблення моделей, які відображають взаємозалежність аудиторських процедур і інформаційного забезпечення, особливо актуальну для аудиту підприємств у стані неплатоспроможності.

Метою статті є формування та наукове обґрунтування моделі циклічної двосторонньої взаємодії між інформаційною базою аудиту та аудиторськими процедурами, яка враховує особливості інформаційної нестабільності в умовах неплатоспроможності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформаційне забезпечення аудиту є однією з базових категорій теорії та практики аудиту. Водночас у науковій літературі відсутній єдиний підхід до його змістового наповнення, що зумовлює необхідність узагальнення існуючих наукових позицій.

У працях вітчизняних дослідників це поняття розглядається під різними кутами зору. Манько Н. Ф. [1], акцентує увагу на його процесній природі, визначаючи інформаційне забезпечення як організований технологічний процес підготовки та надання інформації користувачам. Схожу думку висловлює Рудницький В. С. [2, с. 126].

Проскуріна Н. М. [3, с. 247] підкреслює функціонально-технологічний аспект, трактуючи його як створення інформаційних умов для діяльності підприємства, що охоплює пошук, обробку, накопичення й передачу даних, організації банків даних.

Дубініна М. В., Козаченко Л. А., Костирко А. Г. [4], у межах якісно-характеристичного підходу, розглядають інформаційне забезпечення аудиту як сукупність ознак

достатності, достовірності та доречності інформації, що забезпечує виконання завдань перевірки.

Системний погляд, запропонований колективом авторів на чолі із Мних Є. В. [5, с. 260], розкриває інформаційне забезпечення як єдність систем планування, нормування обліку, аналізу та нормативно-правового регулювання, поєднаний інформаційними потоками.

У міжнародній практиці зміст даної категорії близький до поняття *audit evidence* (аудиторські докази). Відповідно до вимог МСА 500 [6, с. 348–349], аудиторські докази включають всю інформацію, яку використовує аудитор якою аудитор користується при формуванні висновків, на яких ґрунтується думка аудитора. PCAOB AS 1105 [7], у свою чергу, підкреслює, що докази включають як інформацію, яка підтверджує твердження управлінського персоналу, так і таку, що їх спростовує. Такий підхід відображає двосторонній характер взаємодії між інформацією та аудиторськими процедурами: перевірка не лише ґрунтується на наявних даних, але й формує нові інформаційні масиви.

Отже, інформаційне забезпечення аудиту має комплексний характер, поєднуючи технічні, методичні та аналітичні компоненти. Воно виступає не лише результатом, але й чинником ефективності аудиту, визначаючи повноту доказової бази, послідовність виконання процедур та обґрунтованість професійних суджень аудитора.

У даному дослідженні інформаційне забезпечення аудиту розуміється як комплексний процес організації, збору, перевірки та управління інформацією, спрямований на забезпечення достовірності аудиторських суджень і підвищення ефективності прийняття рішень.

Відповідно, інформаційне забезпечення аудиту фінансової звітності підприємства банкрута визначається як інтегрований процес збору, обробки, аналізу та систематизації даних про фінансово-господарську діяльність підприємства, що забезпечує задоволення інформаційних потреб аудитора та сприяє досягненню мети аудиту в умовах підвищеного ризику неплатоспроможності.

Високий рівень інформаційного забезпечення аудиту та сформованих на його основі аудиторських доказів є однією з ключових передумов достовірності та обґрунтованості аудиторського висновку. В умовах фінансової нестабільності підприємства точність аудиторської думки набуває особливої

ваги, оскільки визначає можливість належної оцінки санаційного потенціалу суб'єкта господарювання та ймовірності його банкрутства.

Як зазначає Стецюк Л. С. [8], якісні характеристики інформації традиційно охоплюють достовірність, повноту, оперативність, точність, доступність, своєчасність, раціональність, зіставність, стійкість, неперервність та перспективність. Додатково в наукових роботах увага приділяється достатності, релевантності та швидкості швидкість збору, обробки та передачі даних, та інші. Проте, як слушно зауважує Іванова В. В., частина з названих характеристик описує не стільки саму інформацію, скільки процес її формування, тобто інформаційне забезпечення. Це підкреслює, що набір ключових характеристик інформації є контекстно-залежним і визначається ціллю її використання в аудиті.

Відповідно до МСА 500 «Аудиторські докази», аудитор повинен отримати достатні (*sufficiency*) та прийнятні (*appropriateness*) докази. Достатність відображає кількісний аспект доказів і залежить від рівня ризику суттєвих викривлень: чим вищий ризик, тим більший обсяг доказів потрібен. Прийнятність характеризує якість доказів та включає доречність і надійність. МСА наголошують, що аудиторські докази зазвичай є переконливими, а не остаточними, оскільки перевірка здійснюється вибірково. Взаємозв'язок між достатністю та прийнятністю означає, що велика кількість доказів не компенсує низької якості: ненадійні дані залишаються неприйнятними незалежно від їх обсягу [6, с. 348–357].

Стецюк Л. С. [8] наголошує на необхідності визначення оптимального обсягу інформації для прийняття рішень, оскільки недостатність даних знижує обґрунтованість висновків, тоді як їх надмірність ускладнює аналіз та може призвести до хибних оцінок. Подібної позиції дотримуються Мних Є. В. та співавтори [5, с. 295, 299], які зазначають, що інформація втрачає цінність для аудитора, якщо вона отримана несвоєчасно, не відповідає завданням аудиту або не характеризується достовірністю, об'єктивністю та повнотою.

Глуцук О. М. [9] зазначає, що надмірний обсяг інформації у системі інформаційного забезпечення підприємства банкрута може створювати дві ключові проблеми: по-перше, витрати на її отримання можуть перевищувати очікувану вигоду від використання; по-друге, управлінський персонал може не мати можливості оперативно обробляти весь масив даних, що ускладнює прийняття

рішень. Для аудиту таких підприємств це підкреслює необхідність в умовах обмежених ресурсів і підвищеної інформаційної невизначеності визначати оптимальний обсяг даних для перевірки, уникати інформаційного перевантаження та забезпечення балансу між вартістю інформації та її цінністю для формування аудиторських доказів.

З огляду на зазначене, у процесі аудиту підприємств у стані неплатоспроможності доцільно визначати так званий «інформаційний мінімум» – оптимальний обсяг ключових даних, який забезпечує достатність аудиторських доказів без створення надмірного інформаційного навантаження. Формування такого мінімуму ґрунтується на кількох критеріях: рівні ризику суттєвого викривлення, який прямо впливає на кількість необхідних доказів; стабільності та достовірності первинної інформації; вартості отримання додаткових даних порівняно з їх потенційною аудиторською цінністю; часових обмеженнях аудиторського завдання.

У випадку підприємств банкрутів інформаційний мінімум, як правило, є ширшим через підвищену невизначеність, однак при цьому має бути сфокусований на критичних показниках: грошових потоках, стані кредиторської заборгованості, наявності прострочених зобов'язань, оцінках відновлення платоспроможності, а також на операціях, які можуть свідчити про ризик доведення до банкрутства чи маніпулювання звітністю. Формування такого мінімуму дозволяє аудитору оптимізувати глибину перевірки та зосередитися на інформації, що справді впливає на якість аудиторського судження.

Взаємозв'язок між аудиторськими процедурами та інформаційним забезпеченням розкривається в науковій літературі по-різному, залежно від методологічних підходів дослідників. Традиційний підхід, представлений у працях Білухи М. Т. [2, с. 178], розглядає аудит як лінійну послідовність етапів (організаційний, дослідний, завершальний), де інформаційне забезпечення виступає результатом виконання аудиторських процедур. Така модель передбачає обмежену гнучкість та не враховує змінність і якісні характеристики вихідної інформаційної бази підприємства.

Розвиток ризик-орієнтованої парадигми (ISA 315 (Revised 2019), ISA 330, ISA 500 [6, с. 243–289, 298–316, 347–365]) змістив акцент на адаптацію аудиторських процедур залежно від оціненого ризику суттєвого викривлення. Водночас інформаційне

забезпечення у цій моделі відіграє опосередковану роль, впливаючи переважно на етап оцінки ризиків, але не розглядається як чинник, що безпосередньо формує обсяг або глибину процедур.

Системні підходи до оцінки якості аудиту, зокрема моделі ISQM 1, ISQM 2 та ISA 220 (Revised 2022) [6, с. 115–129, 1125–1194, 1195–1212]), розглядають інформацію та комунікацію як наскрізну компоненту системи управління якістю аудиту. Попри комплексність цих систем управління, які передбачають проактивну ідентифікацію ризиків та інтегрований підхід, вони мають переважно нормативний і концептуальний характер і не деталізують механізм взаємного впливу інформаційної бази та аудиторських процедур у межах окремого аудиторського завдання.

Найближче до умов аудиту підприємств у стані неплатоспроможності перебуває підхід, у межах якого якість інформації визначає форму та інтенсивність аудиторських процедур. Манько Н. Ф. [1] акцентує, що професійне судження аудитора про доречність і надійність інформації безпосередньо впливає на планування та коригування програми аудиту, є основою для визначення достатності аудиторських доказів. PCAOB AS 1105 формально закріплює цю залежність, встановлюючи, що «зі зростанням якості доказів зменшується потреба в додаткових підтвердженнях», тобто обсяг процедур залежить від якості доказів [7]. ISA 330, параграф 6, вимагає, щоб аудитор розроблював та виконував подальші аудиторські процедури, «природа, час проведення та обсяг яких базуються на оцінених ризиках суттєвого викривлення та відповідають їм» [6, с. 299]. Таким чином, у цьому контексті аудиторська програма трансформується залежно від оцінених ризиків, які тісно пов'язані зі станом інформаційної бази підприємства.

Більшість наявних підходів трактують взаємозв'язок процедур і інформації як односторонній: процедури формують докази, а не навпаки. Для аудиту підприємств банкрутів така логіка є недостатньою, оскільки виконання процедур не тільки ґрунтується на вихідній інформації, а й істотно змінює її, формуючи нові дані, що впливають на подальші кроки аудитора. Отже, виникає потреба в моделі, що описує циклічний, двосторонній вплив між інформаційним забезпеченням та аудиторськими процедурами.

Поточні міжнародні моделі частково відображають елементи циклічності. Зокрема,

традиційний аудиторський цикл (audit cycle) (планування, виконання, звітування та контроль результатів) [10, с. 592], ітеративний підхід ISA 315 (Revised 2019) [6, с. 243–289], концепція петлі зворотного зв'язку (feedback loop) [11], PDCA-модель [12] та безперервний аудит (continuous auditing) [10, с. 1026] демонструють циклічний характер управлінських або інформаційних процесів. Проте ці концепції не описують механізму взаємного впливу між інформацією та аудиторськими процедурами, а отже, не відображають специфіки перевірки підприємств із нестабільним або неповним інформаційним середовищем.

Запропонована в даній статті модель детально двосторонню залежність між якістю інформації та характером аудиторських процедур, розширюючи класичний аудит-цикл у напрямі опису причинно-наслідкових зв'язків між зміною інформаційної бази та трансформацією аудиторських дій. Це забезпечує її особливу релевантність для аудиту підприємств у стані неплатоспроможності, де інформація є суперечливою, нестабільною або неповною і потребує постійної адаптації глибини та спрямування перевірки. Таким чином, результати аналізу підтверджують необхідність застосування циклічного підходу до опису взаємодії між інформаційною базою та аудиторськими процедурами та обґрунтовують доцільність розроблення відповідної моделі.

Узагальнюючи підходи до організації процесу аудиту, доцільно сформулювати авторське визначення циклічності. Під циклічним взаємозв'язком між інформаційним забезпеченням і аудиторськими процедурами пропонується розуміти повторюваний процес, у межах якого зміна якісних характеристик інформаційної бази визначає подальший вибір і глибину аудиторських процедур, а результати цих процедур, у свою чергу, формують новий інформаційний масив, що стає основою для наступного циклу перевірки. Такий підхід забезпечує інтегрованість, послідовність і адаптивність аудиту в умовах інформаційної невизначеності.

Переваги циклічного підходу полягають у його здатності відображати реальну динаміку аудиторського процесу в умовах невизначеності інформації, що особливо характерно для підприємств у стані неплатоспроможності. Циклічність дозволяє аудитору поступово уточнювати інформаційну базу шляхом послідовного виконання процедур, забезпечуючи зростання якості доказів від циклу до циклу. Такий підхід сприяє оптимізації обсягу

перевірки, зменшенню інформаційного перевантаження та підвищенню аргументованості аудиторської думки.

Недоліком циклічного підходу може бути підвищена трудомісткість на початкових етапах, а також необхідність високого рівня професійного судження при визначенні моменту досягнення достатності та належності доказів. Проте саме ці властивості забезпечують його ефективність у ситуаціях, де інформаційна база є неповною, суперечливою чи нестійкою, що є типовим для аудиту підприємств банкрутів.

У своєму дослідженні Будько О. В. та Лола В. О. [13] окреслюють процес збору аудиторських доказів. Вони підкреслюють, що першим кроком є визначення мети отримання аудиторських доказів. Вона може відрізнятися на різних етапах аудиту, так як на кожному із них цілі відрізняються і відповідно потрібна різна інформація. Після цього слід визначити джерела інформації для їх отримання, оцінити ризики суттєвого викривлення інформації та обрати відповідні аудиторські процедури.

Відповідно до вимог МСА 500 «Аудиторські докази» формування аудиторських доказів відбувається через виконання процедур оцінки ризиків та подальших аудиторських процедур, які безпосередньо залежать від якості наявної інформаційної бази. Процедури оцінки ризиків забезпечують первинне розуміння підприємства та дозволяють виявити зони підвищеної інформаційної невизначеності, що визначають обсяг подальших перевірок. Подальші процедури включають тести контролю та процедури по суті, які уточнюють або коригують сформовану інформаційну базу [6, с. 244, 299, 353].

У цьому контексті ключове значення мають такі типи процедур:

- запит, що дозволяє отримати нову або уточнену інформацію від обізнаних осіб;
- інспектування документів та записів, яке формує основний масив доказів;
- спостереження та повторне виконання процедур, що забезпечують підтвердження надійності системи контролю;
- аналітичні процедури, які виявляють аномалії та суперечності й ініціюють необхідність додаткових процедур;
- зовнішнє підтвердження, яке є критично важливим при нестачі внутрішньої достовірної інформації [6, с. 354–355].

Таким чином, кожна процедура не лише використовує наявну інформацію, а й доповнює або перевіряє її, формуючи новий

інформаційний масив, на основі якого аудитор ухвалює рішення щодо подальших кроків перевірки.

У випадку підприємства з ознаками неплатоспроможності стандартні процедури доповнюються вимогами МСА 570 «Припущення про безперервність діяльності». Особливу увагу приділяють аналізу припущення про безперервність діяльності (going concern), кредиторської заборгованості, руху грошових коштів, виявлення прострочених зобов'язань, оцінці планів керівництва щодо відновлення платоспроможності та аналіз альтернативних сценаріїв майбутніх грошових потоків [6, с. 514–539].

Окрім процедур, прямо визначених у МСА, у практиці можуть застосовуватись анкетування, верифікація, порівняння, моделювання та інші прийоми, вибір яких залежить від інформаційних потреб аудитора на конкретному етапі перевірки [3, с. 587–588]. Залежно від мети аудиту, аудитор може обирати кожен із цих процедур окремо чи комбінувати їх для отримання найкращих результатів. Саме взаємозалежність між наявністю чи відсутністю якісної інформації та необхідністю застосування певної процедури визначає циклічний характер аудиту підприємств банкрутів.

Алгоритм вибору найбільш ефективної комбінації аудиторських процедур, запропонований Проскуріною Н. М. [3, с. 598], передбачає спочатку вибір процедур, що забезпечують найбільшу доказовість, потім – тих, що мають найбільший діапазон покриття тверджень. Найбільш ефективними комбінаціями будуть ті, що мінімізують трудовитрати, забезпечуючи при цьому необхідний рівень впевненості.

Вибір необхідних аудиторських процедур для досягнення поставленої мети здійснюється протягом усього процесу аудиту. Існує багато підходів до організації аудиторської перевірки, в тому числі формування її інформаційного забезпечення. Однак кожен конкретний випадок потребує індивідуального підходу, оскільки схема проведення аудиту залежить від низки факторів: методу планування (послідовного чи паралельного), структури аудиторської фірми, а також специфіки суб'єкта господарювання клієнта, наприклад, його розміру, віку, сфери діяльності, чи проходив він вже аудиторські перевірки [3, с. 141].

Детальне дослідження підходів до послідовності етапів виконання аудиту та визначення найбільш доцільного із них виходить за рамки даного дослідження, оскільки цей

вибір значною мірою залежить від конкретних умов та індивідуальних особливостей клієнта. Водночас найбільш логічними та узгодженими з сучасними вимогами, на нашу думку, є підходи, запропоновані Кудрицьким Б. В., Редьком О. Ю. та Проскуріною Н. М. Незважаючи на відмінності у деталях, усі вони виділяють низку ключових етапів: початковий (отримання замовлення, вивчення клієнта), переддоговірний (прийняття рішення про проведення аудиту), планування, виконання перевірки та узагальнення результатів аудиту.

Відмінності між підходами стосуються ступеня деталізації окремих етапів: Кудрицький Б. В. акцентує увагу на переддоговірному аналізі та попередній оцінці ризиків; Редько О. Ю. підкреслює важливість раннього визначення ресурсів та забезпечення контролю якості; натомість Проскуріна Н. М. деталізує процес планування, виокремлюючи підготовчий та остаточний етапи, а також підсилює роль тестування внутрішнього контролю. Також її підхід враховує можливість адаптації процедури аудиту для кожного конкретного випадку [3, с. 137–141]. Саме схема, запропонована Проскуріною Н. М., є найбільш адаптивною, структурованою та придатною для цілей даного дослідження, оскільки дозволяє чітко простежити формування та розвиток інформаційного забезпечення аудиту на кожному етапі перевірки, що важливо для подальшого обґрунтування циклічної моделі.

Описана в даній роботі модель циклічної взаємодії базується на чіткій структурі входів, виходів і тригерів переходу між етапами перевірки. Входом циклу є наявна інформаційна база підприємства, що включає як фінансові, так і нефінансові дані. Виходом – уточнена та розширена система аудиторських доказів, яка формується в результаті виконання процедур. Тригером переходу до нового циклу виступає виникнення інформаційної потреби, зумовленої або недостатністю доказів, або виявленням суперечностей у даних. Цикл припиняється лише тоді, коли аудитор досягає оптимального рівня достатності та прийнятності доказів відповідно до вимог МСА 500. Таким чином, модель відображає динамічний характер аудиторського процесу та забезпечує його адаптивність до змін інформаційного середовища підприємства-банкрута.

На кожному етапі аудитор аналізує фінансову звітність та систему внутрішнього контролю, що дозволяє постійно оновлювати й розширювати інформаційне забезпечення аудиту. Первинна інформація, отримана на

стартових етапах, слугує основою для визначення завдань аудиту та вибору відповідних процедур. Надалі виконання процедур збагачує інформаційну базу новими доказами, доки не буде задоволено інформаційну потребу аудитора (рис. 1). Таким чином створюється циклічний процес послідовного нарощення інформації.

Аудиторська думка, сформована на попередніх етапах, знову підлягає професійному судженню з урахуванням нової інформації. Якщо аудиторські докази є недостатніми або низькоякісними, чи з'являються нові питання, чи зібраної інформації недостатньо виникає потреба у додатковому зборі інформації за допомогою певних аудиторських процедур чи їх комбінації. Цикл повторюється доти, доки не буде досягнуто достатності та прийнятності доказів для формування обґрунтованої, достатньо підтвердженої думки (рис. 2).

Оцінювання результатів кожного етапу дозволяє аудитору визначити потребу в поверненні до попередніх кроків для уточнення інформації. Таким чином, зібрані на кожному етапі докази стають інформаційною основою для наступного, що забезпечує поетапне вдосконалення аудиторської думки й підвищення якості фінального висновку.

Оскільки кожен етап має власні завдання, аудитор обирає відповідні процедури, адаптуючи їх до конкретного контексту. Чітке розуміння цілей етапу дає можливість побудувати ефективний алгоритм дій, коригувати попередньо заплановані процедури та уникати зайвих трудовитрат.

Водночас аудитор у процесі перевірки не лише використовує інформацію, надану підприємством, але й активно формує нові інформаційні масиви. Цей взаємозв'язок можна описати так:

- на основі фінансових даних підприємства клієнта формується інформаційна база аудиту;
- в процесі проведення аудиту шляхом виконання аудиторських процедур вона доповнюється;
- на основі сформованої інформаційної бази висловлюється заключна аудиторська думка та складається аудиторський висновок;
- за результатами аудиту приймаються управлінські рішення та формується план діяльності підприємства;
- в подальшому змінюється його фінансовий стан (в позитивну або негативну сторону), що знаходить відображення у фінансовій звітності;
- підприємство може знову провести аудит фінансової звітності, проте із врахуванням вже нових даних та зміни в діяльності.

Таким чином, модель демонструє не лише поетапність, а й циклічність формування інформаційного забезпечення та аудиторської думки, що є ключовим у контексті підприємств з ознаками неплатоспроможності.

Для підприємства банкрута результати аудиторської перевірки його фінансової звітності можуть бути використанні для розробки заходів щодо відновлення його платоспроможності та збереження підприємства. Причому в процесі банкрутства доцільним є

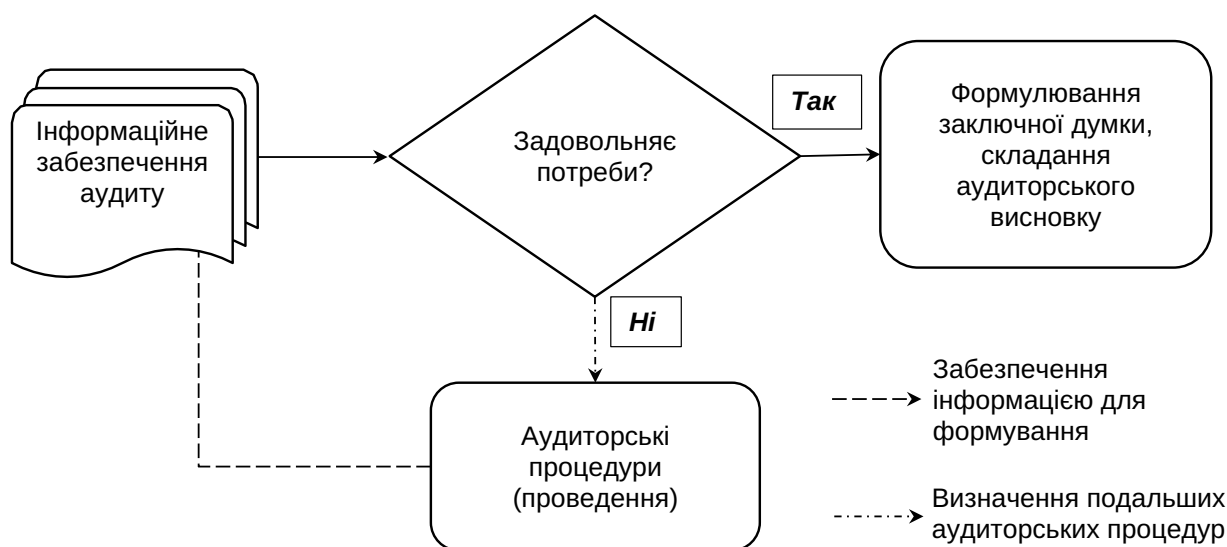

Рис. 1. Взаємозв'язок між аудиторськими процедурами та інформаційним забезпеченням аудиту в процесі аудиторської перевірки

Джерело: формовано автором

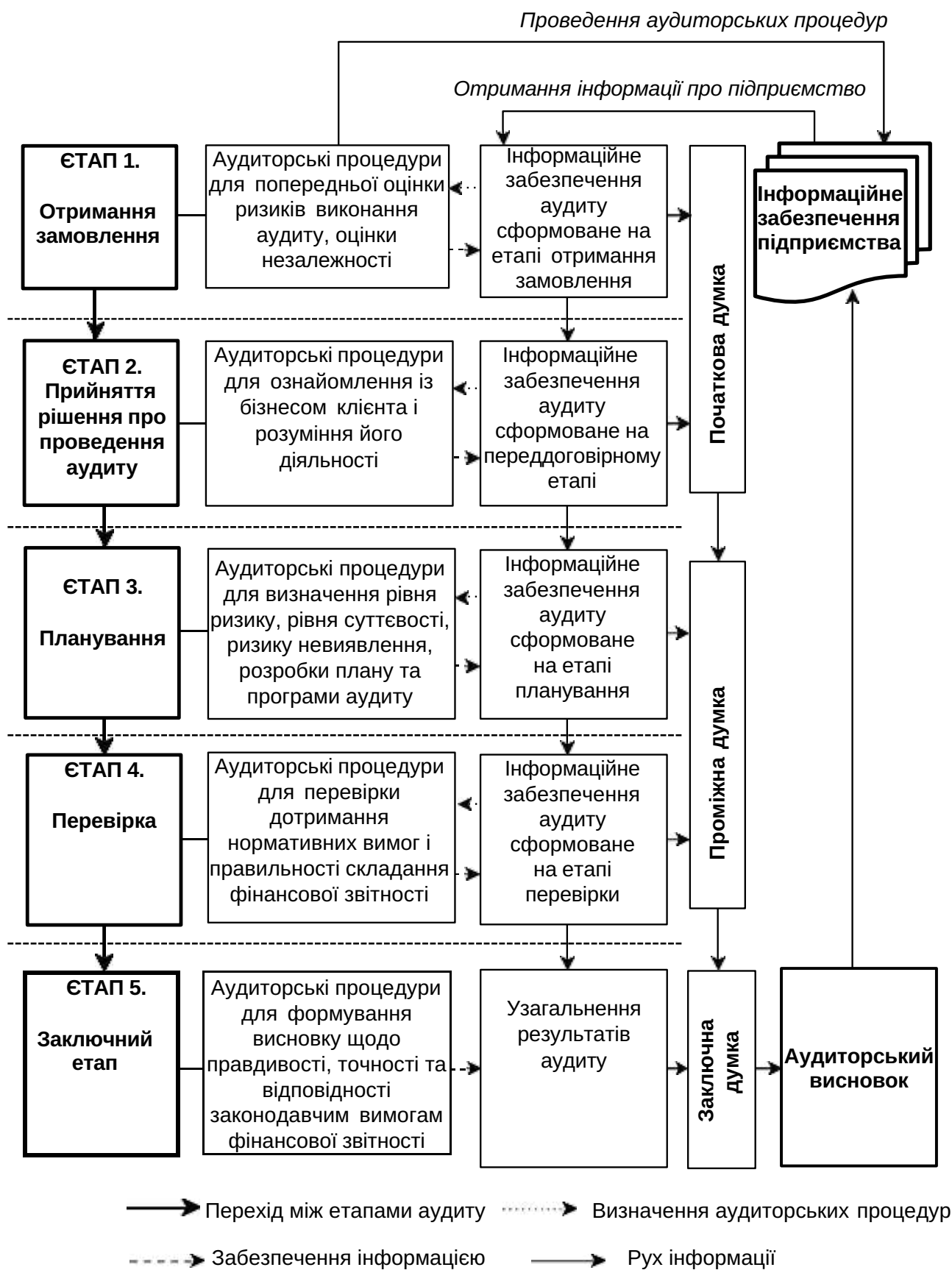

Рис. 2. Розвиток аудиторської думки в процесі аудиторської перевірки підприємства

Джерело: сформовано автором

проведення періодичної аудиторської перевірки фінансової звітності через динамічність змін фінансового стану неплатоспроможного підприємства. Погоджуємося з висновком Петрик О. А., Битківської А. В. [14], що в процедурах відновлення платоспроможності аудит фінансової звітності є гарантом прийняття ефективних рішень і повинен проводитися як до запровадження санаційних заходів, так і після.

Проведення досанаційного аудиту дозволяє переконатися в достовірності облікової інформації, на основі якої розробляється план санації. Він дає можливість визначити причини неплатоспроможності підприємства, ознаки доведення до банкрутства, приховування банкрутства чи фіктивного банкрутства, а також оцінити санаційну спроможність підприємства. Постсанаційний аудит так само підтверджує достовірність облікових даних, однак дає можливість на основі аналізу результатів господарської діяльності оцінити ефективність реалізації санаційних заходів.

Це особливо важливо в умовах сьогодення, коли масове банкрутство суб'єктів господарювання може призвести до колапсу і без того ослабленої в умовах воєнного стану національної економіки.

Висновок. У статті обґрунтовано ключову роль інформаційного забезпечення як фундаментального елемента аудиторського процесу та визначального чинника формування

достатніх і прийнятних аудиторських доказів. Проведений аналіз показав, що більшість існуючих підходів трактують взаємозв'язок між інформацією та аудиторськими процедурами як односторонній, що є недостатнім для аудиту підприємств у стані неплатоспроможності. Запропонована циклічна модель взаємодії розкриває механізм взаємного та поступового впливу: інформаційна база визначає характер, глибину й інтенсивність процедур, тоді як результати процедур збагачують і уточнюють інформаційне забезпечення, формуючи підґрунтя для наступних етапів перевірки. Такий підхід дозволяє підвищити якість професійного судження, забезпечити адаптивність аудиторського процесу та сприяє достовірності аудиторського висновку щодо фінансового стану підприємства-боржника.

В подальших дослідженнях перспективним є математичне та алгоритмічне формалізування циклічного взаємозв'язку між інформацією та процедурами, розроблення інструментарію для визначення інформаційного мінімуму, оцінки достатності та якості аудиторських доказів, а також встановлення оптимальної кількості циклів аудиту. Доцільною є перевірка запропонованої моделі на вибірці підприємств-банкрутів і фінансово стабільних підприємств, що дозволить оцінити її практичну ефективність та можливість застосування в диджитал аудиті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Манько Н. Ф. Інформаційне забезпечення проміжних висновків аудитора у процесі виконання завдання з аудиту. *Інтелект XXI*. 2018. № 5. С. 131–137.
2. Рудницький В. С. Методологія і організація аудиту : монографія. Тернопіль : «Економічна думка», 1998. 196 с.
3. Проскуріна Н. М. Процедурне забезпечення аудиту. Теорія та практика: монографія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2011. 739 с.
4. Дубініна М. В., Козаченко Л. А., Костирко А. Г. Аудит : курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2018. 103 с.
5. Мних Є. В., Бардаш С. В., Назарова К. О., Шерстюк О. Л., Беякова В. П., Міняйло В. П. Фінансовий аудит: інформаційно-аналітичне забезпечення: монографія / за ред. Є. В. Мниха. Київ : Київський національний торгово-економічний університет, 2015. 416 с.
6. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 року, частина I / Пер. з англ. — Київ, Міжнародна федерація бухгалтерів, 2021. 1277 с. URL: https://ifacweb.blob.core.windows.net/publicfiles/2024-04/2020%20IAASB%20HBVol%201_Ukrainian_Secure.pdf (дата звернення: 15.11.2025)
7. Public Company Accounting Oversight Board. AS 1105: Audit Evidence. URL: <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS1105> (дата звернення: 15.11.2025)
8. Стецюк Л. С. Оцінка стану інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності підприємства. *Облік і фінанси*. 2014. № 3 (65). С. 136–141.
9. Глушук О. М. Механізм інформаційного забезпечення аналітичних процедур неплатоспроможних підприємств. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2010. № 3 (53). С. 66–72.

10. Mehta A. M. Internal Auditing: A Practical Approach – Simple Book Publishing. Internal Auditing: A Practical Approach. URL: <https://ecampusontario.pressbooks.pub/internalauditing/> (дата звернення: 15.11.2025)
11. The audit feedback loop: Audit season's critical, but overlooked final step. Thoropass. Compliance with confidence – Thoropass. URL: <https://www.thoropass.com/blog/the-audit-feedback-loop> (дата звернення: 15.11.2025)
12. Fontaine R. The PDCA cycle or Deming wheel: how and why to use it. Wevalgo. URL: <https://www.wevalgo.com/know-how/opex-assessment-tools/problem-solving/pdca-cycle> (дата звернення: 15.11.2025)
13. Будько О. В., Лола В. О. Процедури отримання та оцінка аудиторських доказів. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2022. № 1 (4). С. 88–94.
14. Петрик О. А., Битківська А. В. Аудит фінансової звітності підприємства-боржника у процедурах відновлення платоспроможності: до та після реалізації санаційних заходів. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : Матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 30 черв. 2017 р. Тернопіль, 2017. С. 251–254.

REFERENCES:

1. Manko, N. F. (2018). Informatsiine zabezpechennia promizhnykh vysnovkiv auditora u protsesi vykonannia zavdannia z audytu [Information support of auditor's interim conclusions in the audit engagement process]. *Intelekt XXI*, 5, 131–137.
2. Rudnytskyi, V. S. (1998). Metodolohiia i orhanizatsiia audytu [Methodology and organization of audit]. Ternopil: Ekonomichna dumka. (in Ukrainian)
3. Proskurina, N. M. (2011). Protsedurne zabezpechennia audytu. Teoriia ta praktyka : monohrafiia [Procedural support of audit: Theory and practice : monograph]. Kyiv: DP "Inform.-analitichne ahentstvo". (in Ukrainian)
4. Dubinina, M. V., Kozachenko, L. A., & Kostyrko, A. H. (2018). Audyt: kurs leksii [Audit: Lecture course]. Mykolaiv: MNAU. (in Ukrainian)
5. Mnykh Ye. V., Bardash S. V., Nazarova K. O., Sherstiuk O. L., Beliakova V. P., Miniallo V. P. (2015) Finansovy audit: informatsiino-analitichne zabezpechennia: monohrafiia [Financial audit: information and analytical support: monograph]. In Mnykh Ye. V. (Eds.). Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi torhovo-ekonomichnyi universytet. (in Ukrainian)
6. Mizhnarodni standarty kontroliu yakosti, audytu, ohliadu, inshoho nadannia vpevnenosti ta suputnykh posluh, vydannia 2020 roku, chastyna I [Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, 2020 Edition, volume I]. Available at: https://ifacweb.blob.core.windows.net/publicfiles/2024-04/2020%20IAASB%20HBVol%201_Ukrainian_Secure.pdf (November 15, 2025)
7. Public Company Accounting Oversight Board. (n.d.). AS 1105: Audit evidence. Available at: <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS1105> (accessed November 15, 2025)
8. Stetsiuk L. S. (2014) Otsinka stanu informatsiinoho zabezpechennia analizu hospodarskoi diialnosti pidpriemstva [Assessment of the State of Information Support for the Analysis of Enterprise Economic Activity]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, vol. 3 (65), pp. 136–141.
9. Hlushchuk O. M. (2010) Mekhanizm informatsiinoho zabezpechennia analitichnykh protsedur neplatospromozhnykh pidpriemstv [Mechanism of Information Support for Analytical Procedures of Insolvent Enterprises]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu – Bulletin of Zhytomyr State Technological University*, vol. 3 (53), pp. 66–72.
10. Mehta, A. M. (2024). Internal auditing: A practical approach. Available at: <https://ecampusontario.pressbooks.pub/internalauditing/> (accessed November 15, 2025)
11. Thoropass. (2024). The audit feedback loop: Audit season's critical, but overlooked final step. Available at: <https://www.thoropass.com/blog/the-audit-feedback-loop> (accessed November 15, 2025)
12. Fontaine, R. (2024). The PDCA cycle or Deming wheel: How and why to use it. Available at: <https://www.wevalgo.com/know-how/opex-assessment-tools/problem-solving/pdca-cycle> (accessed November 15, 2025)
13. Budko O. V., Lola V. O. (2022) Protsedury otrymannia ta otsinka audytorskykh dokaziv [Procedures for Obtaining and Evaluating Audit Evidence]. *Ekonomichniy visnyk Dniprovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu – Economic Bulletin of Dnipro State Technical University*, vol. 1 (4), pp. 88–94.
14. Petryk, O. A., & Bytkivska, A. V. (2017). Audyt finansovoi zvitnosti pidpriemstva-borzhnyka u protsedurakh vidnovlennia platospromozhnosti: do ta pislia realizatsii sanatsiinykh zakhodiv [Audit of the debtor enterprise's financial statements within solvency restoration procedures: Before and after reorganization measures]. In *Oblik, opodatkuvannia i kontrol: teoriia ta metodolohiia* (pp. 251–254). Ternopil.